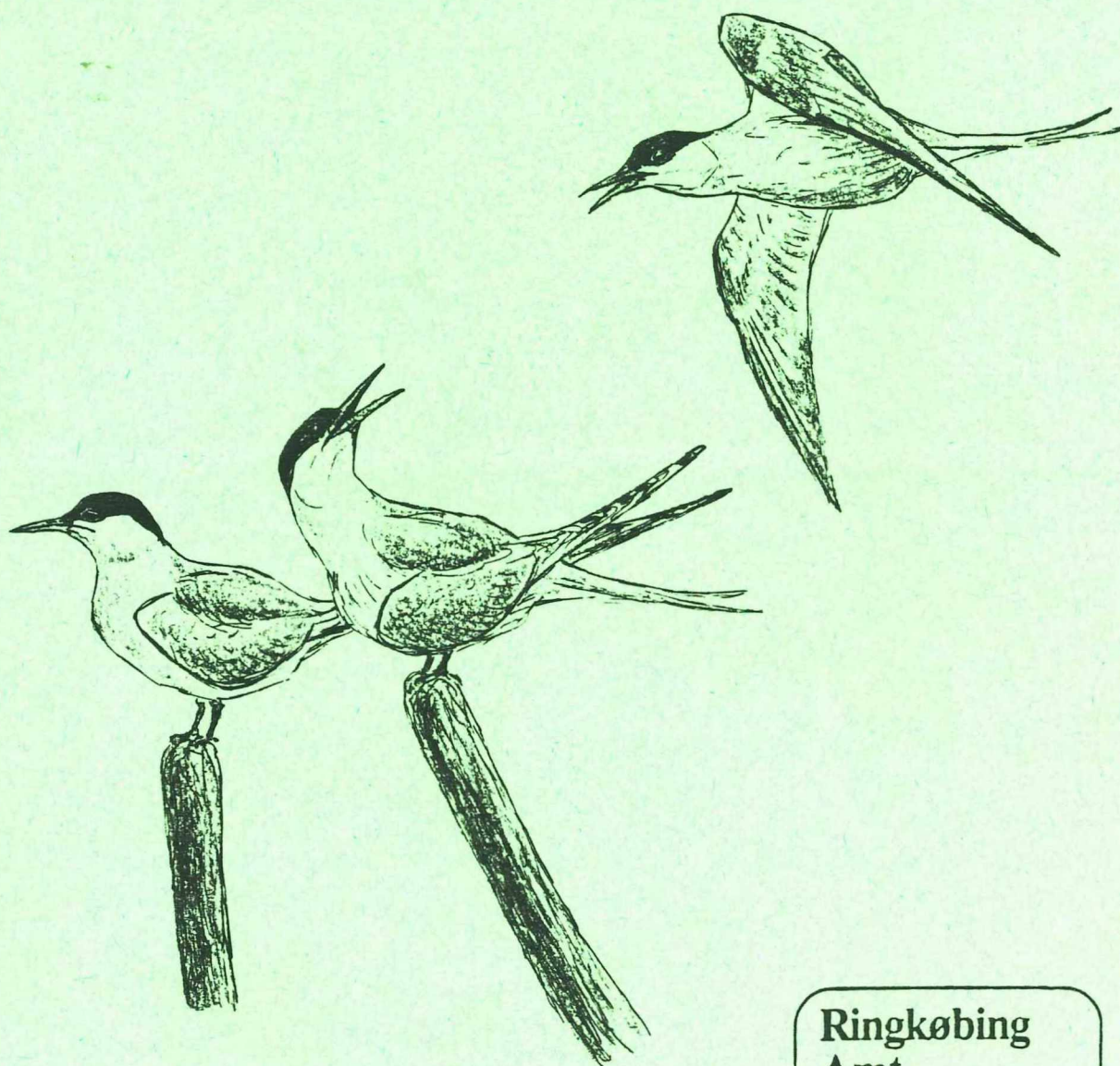

YNGLEFUGLEREGISTRERINGER PÅ VENØ 1985

Niels Ulrich Pedersen

1986

Redaktion: Jens Overgaard Christensen, Egon Østergård m.fl.

Tegninger: Jens Overgaard Christensen.

Anvendelse af denne rapport kan ske ved citering af kilde, f.eks. således:

Pedersen, Niels Ulrich, 1986: *Ynglefugleregistreringer på Venø 1985*.
- Ringkøbing amts Fugleliv nr. 1, Dansk Ornitho-
logisk Forenings lokalafdeling Ringkøbing amt.

Serien "Ringkøbing amts Fugleliv" udkommer, når egnede undersøgelsesmaterialer foreligger bearbejdet, og rapporterne kan mod betaling rekvireres hos:

Egon Østergård, Kirkestrædet 10, Hodsager, 7490 Aulum. Tlf. (07)47 62 10.

eller

Jens Overgaard Christensen, Fredensgade 14, st. 3.lej., 8000 Århus C. Tlf. (06)19 95 07.

Er man i besiddelse af et relevant, ornitologisk undersøgelsesmateriale fra Ringkøbing amt, kan man om ønskeligt rette henvendelse til ovennævnte med henblik på eventuel publicering.

INDLEDNING

Nærværende rapport beskriver ynglefuglelivet af særligt kystrugende fugle i 1985 på Venø nord for Struer i den sydligste del af Limfjorden. Rapporten omhandler fortrinsvis den nordlige del af øen, Nørskov Vig med omliggende odder, der huser øens største ynglefugletæthed. For den øvrige dele af Venø er der kun lavet egentlig bestandsopgørelser for arterne sølvmåge, hættemåge og havterne, mens de øvrige arters udbredelse på øen er beskrevet kort i artsgennemgangen.

For flere arter, f.eks. strandskade, måger og terner findes der på Venø ret store og betydningsfulde ynglebestande. Beskrivelsen af ynglefuglene bygger primært på 5 besøg på øen i foråret og sommeren 1985, hvor særlig området omkring Nørskov Vig er undersøgt, kortlagt og optalt grundigt. Yderligere er der foretaget en række ringmærkninger under besøgene.

I forbindelse med dette arbejde skal især Anders Ulfkjær, skytte på Venø takkes for venligt at have tilladt færdsel og ringmærkning ved Nørskov Vig samt for at have givet en række oplysninger om øen. Ole Kristensen takkes for deltagelse og hjælp i tællingerne og ringmærkningerne den 31. maj. Jens Overgaard Christensen takkes ligeledes for deltagelse i tællingerne den 26. maj og 17. juli, for rentegning af kortene, renskrivning af rapporten samt for levering af vignetter hertil.

TOPOGRAFI, FLORA M.M.

Den ca. 8 km lange og op til 1,5 km brede Venø er beliggende i Limfjorden umiddelbart nord for Struer. Sammenlagt er øen knap 1.100 ha stor, hvoraf strandenge, kær, kystnære moseområder m.m. udgør godt 100 ha. De største engarealer findes på Tørsodde og Bradser Odde, der med deres beliggenhed danner Nørskov Vig (se fig. 1). Yderligere findes der sumpede engstrækninger ved Rønknæ, nord for Stodbjerg samt enkelte steder på øens østkyst. De øvrige af Venø's kyststrækninger består af sandede strande, tørre græsbevoksede arealer og flere strandsøer. De

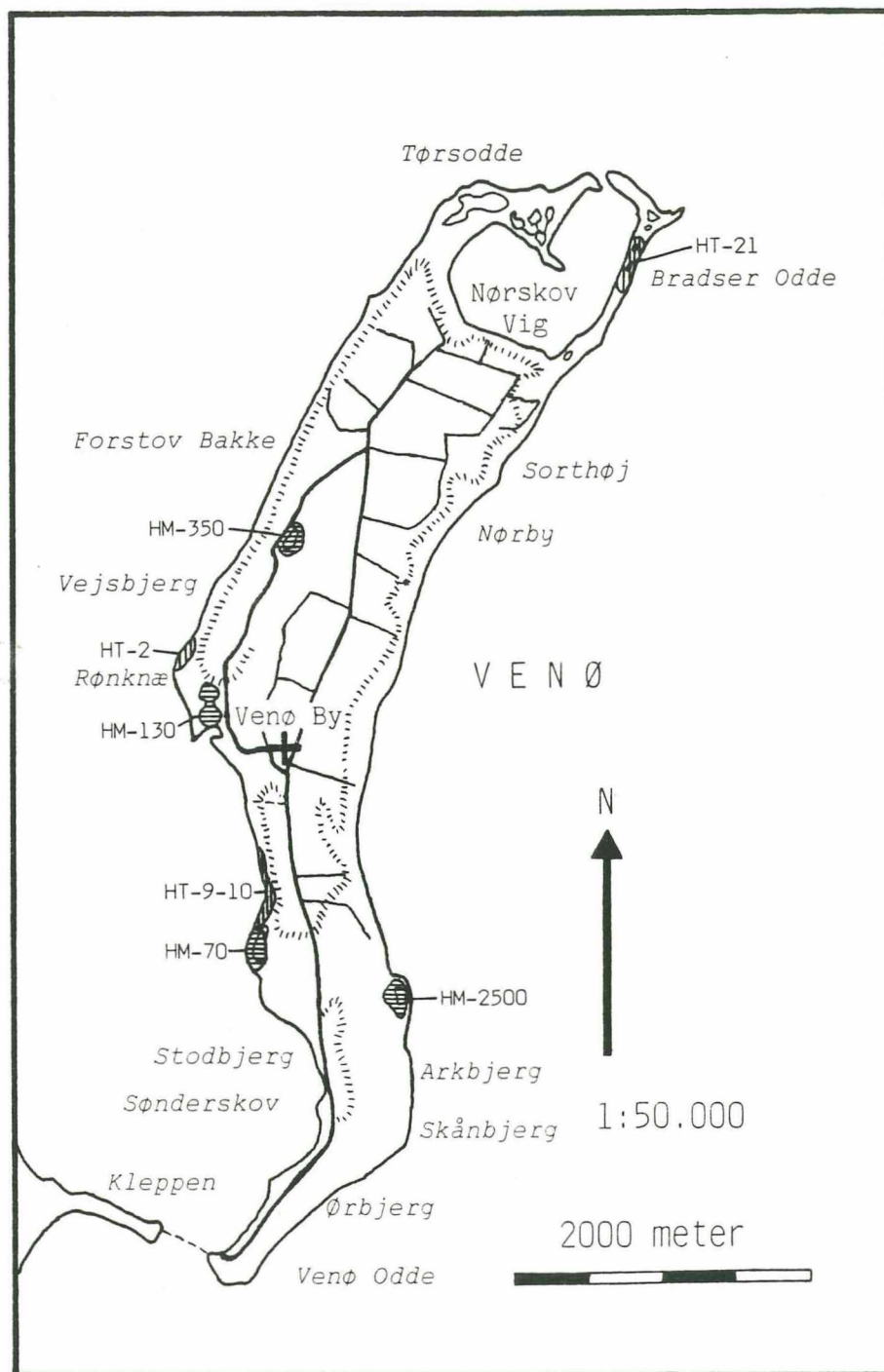

Fig 1: Kort over Venø Yngleforekomster i 1985 af hættemåge (HM) og havterne (HT) er vist med partal (se iøvrigt artsgennemgangen).
De ydre dele af de i teksten omtalte højskrænter er vist ved linier af tværstriber.

indre dele af Venø afgrænses naturligt af højskrænter, hvoraf flere har en ret anseelig højde, f.eks. Forstov Bakke på 27 m og Stodbjerg på 13 m. Store dele af områderne mellem Stodbjerg og Nørskov består af dyrkede parceller, småskove og granplantager. Disse arealer huser nogle af Danmarks største og tætteste vildtbestande af bl.a. fasan, agerhøne og hare som følge af et intensivt pleje- og udsætningsarbejde.

Som nævnt før har Nørskov Vig den største interesse, hvad angår ynglende kystfugle på Venø. Lokaliteten omfatter den østlige Bradser Odde og den vestlige Tørsodde og Lilleodde. De væsentligste biotyper på disse odde er vist på fig. 2.

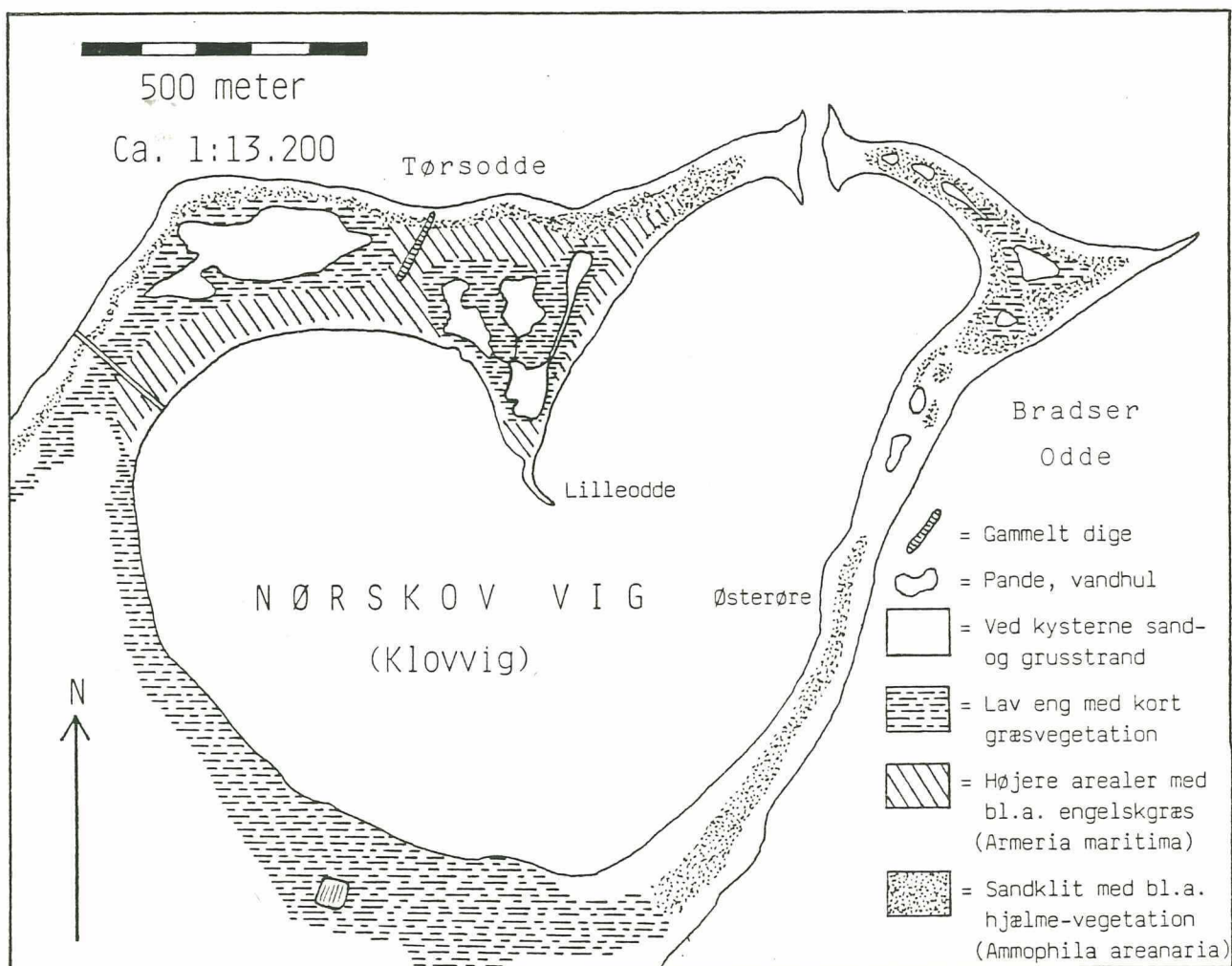

Fig. 2: Kort over Nørskov Vig visende udbredelsen af de væsentligste biotyper.

På Tørsodde findes et par lavtliggende, lavvandede pandesystemer, og på den nordlige del af Bradser Odde ses enkelte små regnvandshuller, der normalt udtørrer i forsommeren. I og omkring flere af vandhullerne vokser holme af strandkogleaks (*Scirpus maritimus*) og blågrøn kogleaks (*Scirpus tabernaemontani*). Særligt i forbindelse med vandhullerne og langs hele den sydvestlige side af vigen ligger lave, undertiden ret fugtige enge med kort græsvegetation og de ydre dele domineret af bl.a. kveller (*Salicornia europaea*) og strandasters (*Aster tripolium*). På store dele af især Tørsodde ses der desuden højereliggende, helt tørre arealer med korte græsser og en meget stor dominans af engelskgræs (*Armeria maritima*) samt enkelte steder pletter af hedevegetation med revling (*Empetrum nigrum*), klokkelyg (*Erica tetralix*), lave pilearter (*Salix spp.*) o.s.v. Langs kysterne ligger klitrækker med en ret ensartet hjælmevegetation (*Ammophila areanaria*). De ydre strækninger af Bradser Odde samt nordsiden af Tørsodde er vegetationsløse, sandgrusede strande. Florabeskrivelsen i denne biotopgennemgang for Nørskov Vig er naturligvis kun ganske overfladisk og kun omfattende de mest dominerende plantesamfund. Bl.a. kan det fremhæves, at der i de øverste oversvømmelseszoner på klitterne findes en meget forskelligartet flora dannet ved opskylsfrø.

De lave, lange og smalle odder ved vigen har gennem tiden gennemgået flere topografiske ændringer. Tidligere fandtes en åbning ud til Limfjorden, det såkaldte Østerøre midt på Bradser Odde, mens den nuværende åbning ikke eksisterede. Østerøre sandede til og lukkede, hvorefter den nuværende åbning i nord blev skabt formentlig ved stormflod. Åbningen blev imidlertid dannet længere øst på Tørsodde, men har lige siden haft en vest-gående vandring.

Vigen er ret lavvandet sammenlignet med øvrige dele af Limfjorden. Som det dybeste sted er den formentlig omkring 3-4 m, mens der findes dybder på det dobbelte umiddelbart nord og øst for Venø. Nørskov Vig har tidligere været benyttet som avlsbassin til fiskeri af østers (*Ostrea edulis*) ved Limfjords-Østerskompagniet, der har de regale rettigheder til avl og fangst af østers i Danmark. Den lavvandede vig har været særlig velegnet til østersfiskeri pga. højere vandtemperaturer i sommermånederne. I forbindelse med avlen er der gravet en kanal fra den nord-

vestlige del af vigen gennem Tørsodde ud til selve Limfjorden. Fiskeriet eksisterer ikke mere som følge af tiltagende forurening af fjorden.

Det skal slutteligt nævnes, at der desværre ikke har foreligget præcise årstal for de forskellige begivenheder og ændringer beskrevet i dette afsnit.

OPTÆLLINGSOVERSIGT

Som nævnt i indledningen er Venø besøgt 5 gange i løbet af ynglesæsonen 1985. Der er foretaget følgende på de forskellige besøg:

- 26. maj: Gennemgang af Nørskov Vig samt øvrige dele af Venø med bl.a. optælling af de 3 små hættemågekolonier m.m.
- 31. maj: Grundig optælling af bl.a. Bradser Odde, strandskade optalt i hele Nørskov Vig og endelig systematisk ringmærkning af havterne.
- 15. juni: Grundig optælling af bl.a. Tørsodde og Lilleodde, andefugle optalt i hele vigen.
- 30. juni: Besøg ved og optælling af hættemågekolonier, havterne og sølvmåge på øvrige dele af Venø.
- 17. juli: Gennemgang af Nørskov Vig.

Flere af optællingerne er gennemført ret sent, men de fleste af arterne havde også en sen gennemførelse af ynglesyklus måske pga. den langvarige og hårde vinter. F.eks. de forskellige måge- og ternearter havde dog en mærkbar senere æglægning end i bl.a. de vestjyske fjorde.

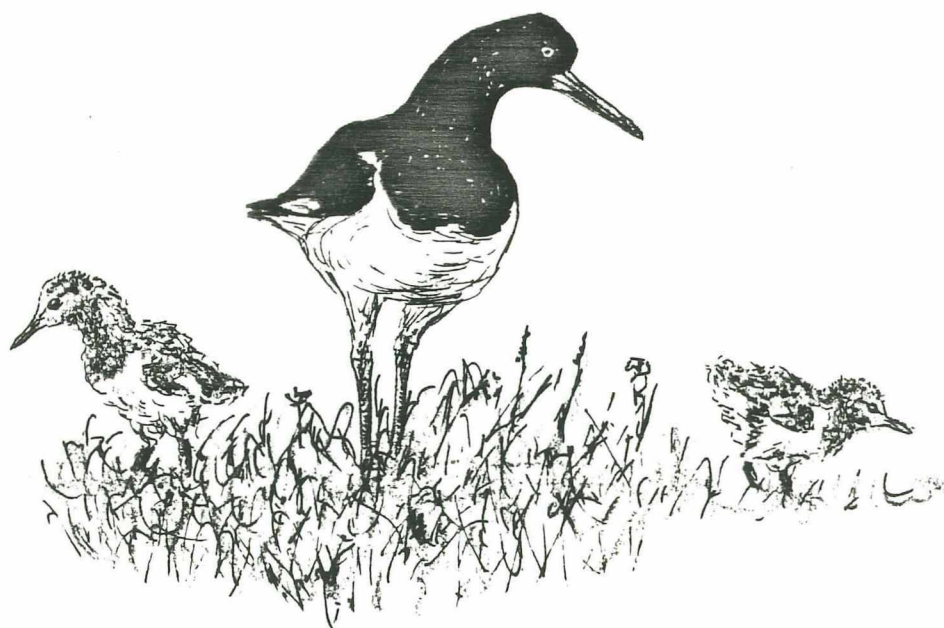
Optællingsmetodikkerne for de enkelte fuglearter er kort omtalt i artsgennemgangen.

RINGMÆRKNINGSOVERSIGT

Der er i 1985 ringmærket følgende fugle på Venø:

	Gamle	Unger
Gråand		6
Strandskade	22	7
Vibe		6
Stor præstekrave		1
Klyde		2
Sølvmåge	1	31
Stormmåge	72	43
Hættemåge	1	46
Havterne	30(+4 genm.)	8
Dværgterne	5(+1 genm.)	2

Særligt genmeldingsprocenterne for mågeunger vil om et års tid kunne give et lille fingerpeg om ynglesuccessen f.eks. sammenlignet med Fjandø og Sandøen i Nisum Fjord, hvor der er ligeledes er foretaget ringmærkninger af mågeunger.

ARTSGENNEMGANG

I nedenstående gennemgang er kun ynglefuglearter med naturlig tilknytning til Venø's vådområder og kyster medtaget. Ved flere arter er der foretaget sammenligninger med tidligere ynglefugleregistreringer, hvorfra oplysningerne er hentet fra "Større danske fuglelokaliteter" (Ferdinand 1971) og "Fuglelokaliteter i Ringkøbing amt" (Dybbro og Ballegård 1983).

Kanadagås (*Branta canadensis*):

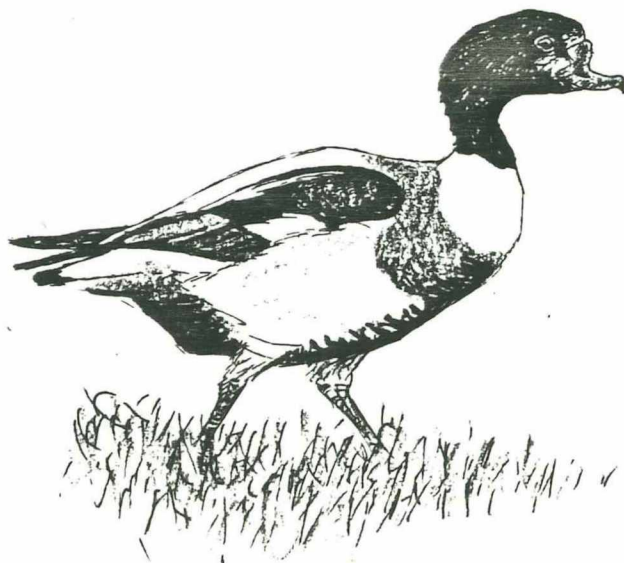
Eet par har de seneste år ynglet i en dam umiddelbart syd for Nørskov Vig. Fuglene er gamle undslupne fangenskabsfugle fra øens vildtopdræt.

Gravand (*Tadorna tadorna*):

(Fig. 3)

Gravand yngler med ca. 14 par ved Nørskov Vig. Spredte par på de øvrige af Venø's kyststrækninger.

Arten er optalt under gennemgange af områderne, hvor stedfaste par og fugle er noteret. Parfordelingerne på fig. 3 er ikke redefund og er således forbundet med en vis usikkerhed. Fuglene ruger under nedstyrtede brinker, i tæt hjælmevegetation o.lign.

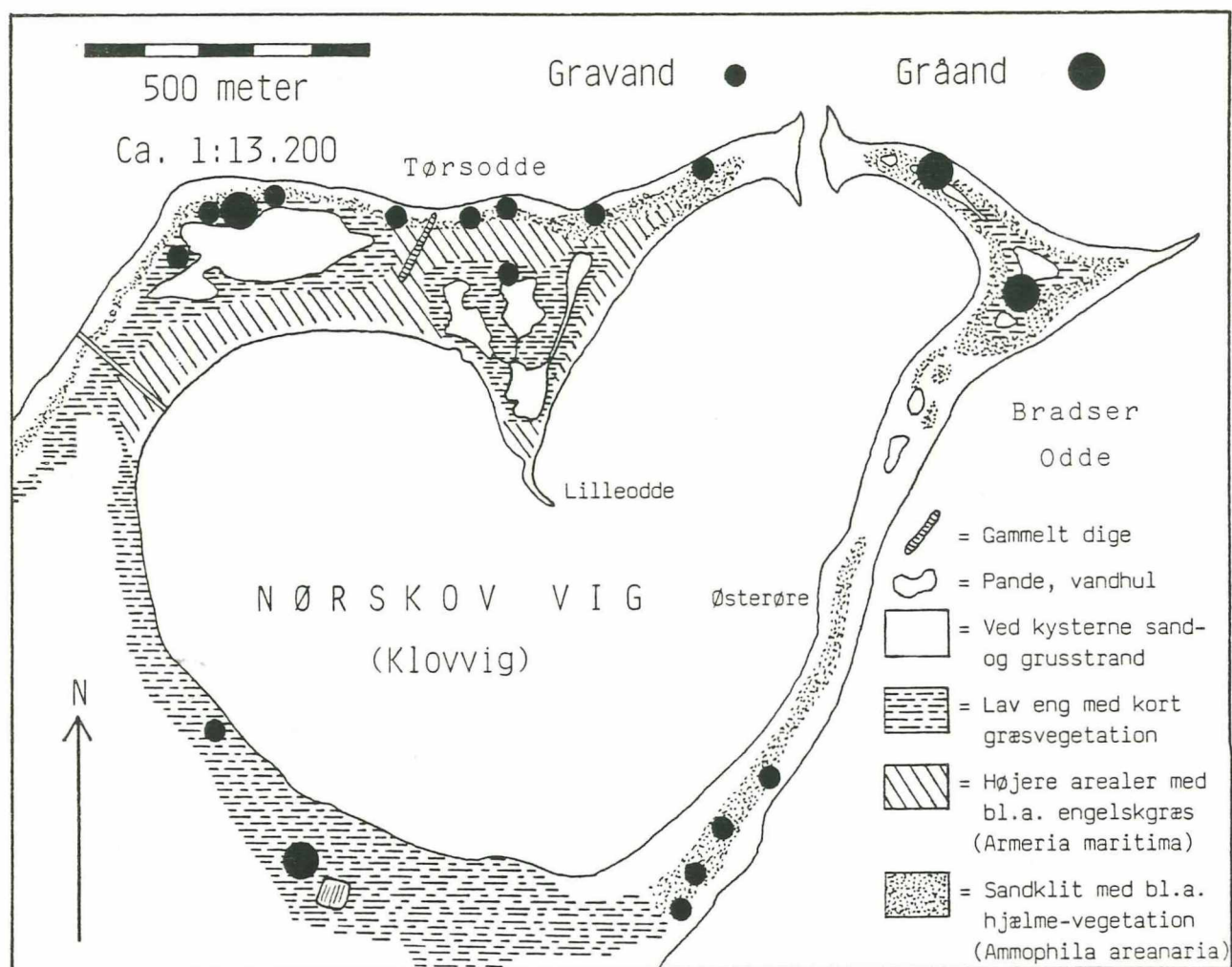

Fig. 3: Parfordeling af gravand og gråand ved Nørskov Vig 1985

Gråand (*Anas platyrhynchos*):

(Fig. 3)

Der er registreret 4 par ved Nørskov Vig. De 2 par på den nordlige del af Bradser Odde er redefund med 11 og 13 æg, mens de øvrige 2 er noteret som stedfaste venteandrikker. Arten yngler almindeligt på de øvrige dele af Venø særligt i tilknytning til strandsøer og fugtige enge f.eks. ved Rønknæ, nord for Arkbjerg og nord for Stodbjerg.

Toppet skallesluger (*Mergus serrator*):

(Fig. 4)

Toppet skallesluger er registreret med 16 par ved Nørskov Vig. Tre af parrene bygger på redefund med 3, 6 og 9 æg på Bradser Odde, mens de øvrige er optalt ved gentagne noteringer af sted-faste fugle.

Arten yngler almindeligt langs hele Venø, hvor der på vest-siden bl.a. er gjort yderligere 2 redefund med 8 og 9 æg. Den samlede bestand må være af en ret anseelig størrelse, men sand-synligvis med den største tæthed ved Nørskov Vig.

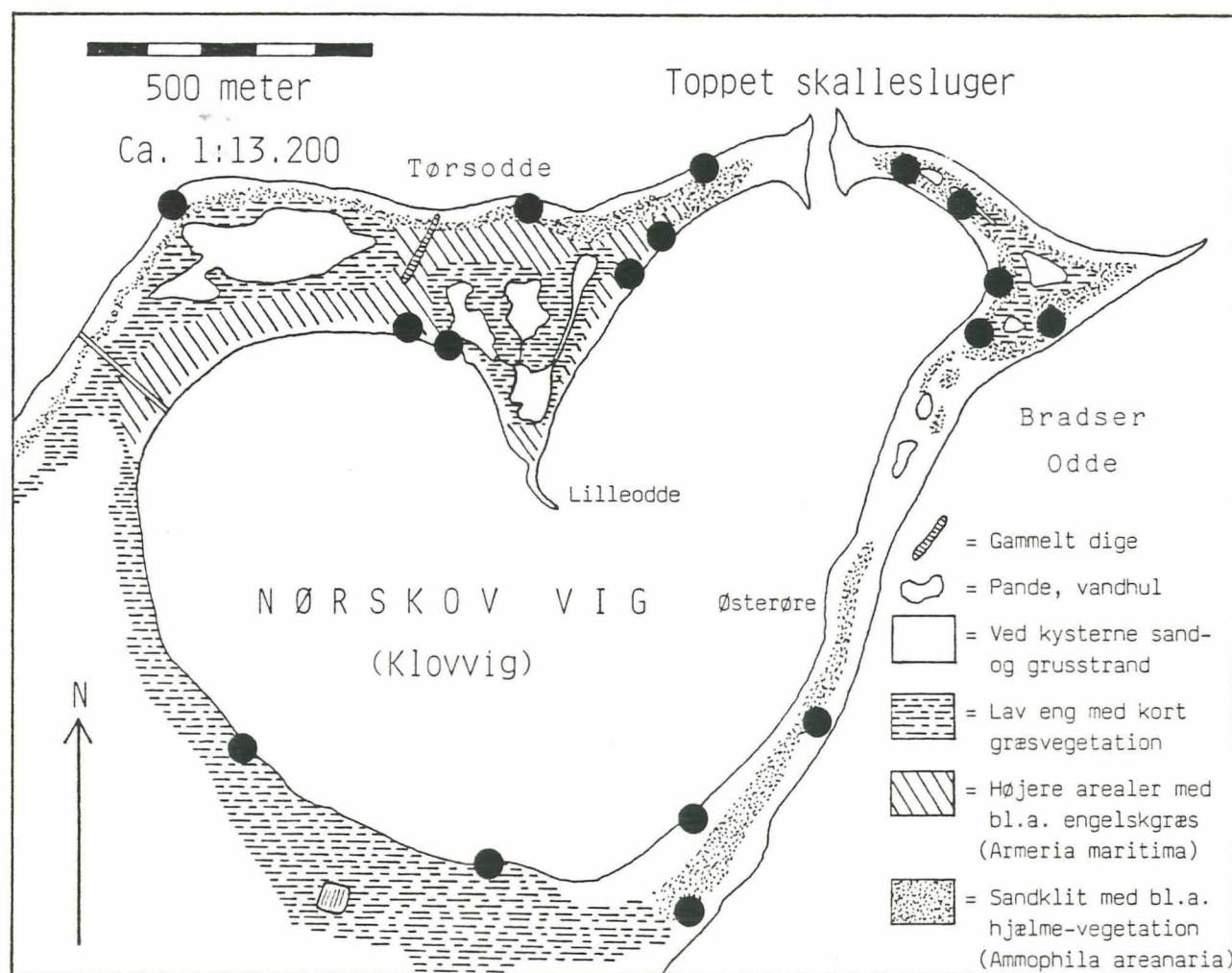

Fig. 4: Parfordeling af toppet skallesluger ved Nørskov Vig 1985.

Strandskade (*Haematopus ostralegus*):

(Fig. 5)

Strandskade yngler talrigt på hele Venø med de største koncentrationer ved kysterne og ikke mindst ved Nørskov Vig. På de indre dele af øen yngler arten mere spredt på bl.a. dyrkede marker med lave afgrødespirer. Ved vigen er der i 1985 optalt 66 par, mens den samlede bestand på hele øen er på skønsmæssigt omkring 200 par. Ved Nørskov Vig er arten fortrinsvis optalt ved fjernobservationer med teleskop af fugle med yngletegn. Dog er parren på den nordlige halvdel af Bradser Odde og den østlige spids af Tørsodde udelukkende opgjort ved redetælling især den 31. maj. Særligt på sidstnævnte sted ynglede fuglene med meget stor tæthed og ned til kun 5 m mellem rederne.

I 1969-70 er den samlede bestand på Venø opgjort til kun ca. 40 par (Ferdinand 1971), og såfremt, denne oplysning er rigtig, er der gennem de sidste ca. 15 år sket en eksplosiv fremgang for arten. I 1980 optaltes der dog 45 par alene ved Nørskov Vig (Dybbro og Ballegård 1983). Strandskade er gået frem på andre vestjyske lokaliteter omend ikke med samme kraft. Den nuværende bestand på Venø og særligt ved vigen er uden tvivl blandt de største i Danmark udregnet pr. arealenhed. Strandskade yngler således med stor tydelighed mere talrigt på flere Limfjordslokaliteter end i f.eks. de vestjyske fjorde, hvilket sandsynligvis kan ses på baggrund af Limfjordens større forekomster af blåmusling (*Mytilus edulis*), hjertemusling (*Cardium spp.*) m.fl. Den tætte strandskadebestand på de smalle odder ved vigen vil i øvrigt kunne give et godt grundlag for f.eks. studier af artens specielle ungefodringsterritorier.

Vibe (*Vanellus vanellus*):

(Fig. 6)

Vibe yngler fåtalligt ved vigen med 5 par i 1985. På de øvrige dele af øen yngler den spredt og næsten kun i tilknytning til de fugtige strandenge f.eks. ved Rønknæ. Den samlede ø-bestand overstiger næppe 15-20 par. De tørre strandfælder ved øen tiltrækker ikke vibe i samme grad som strandskade.

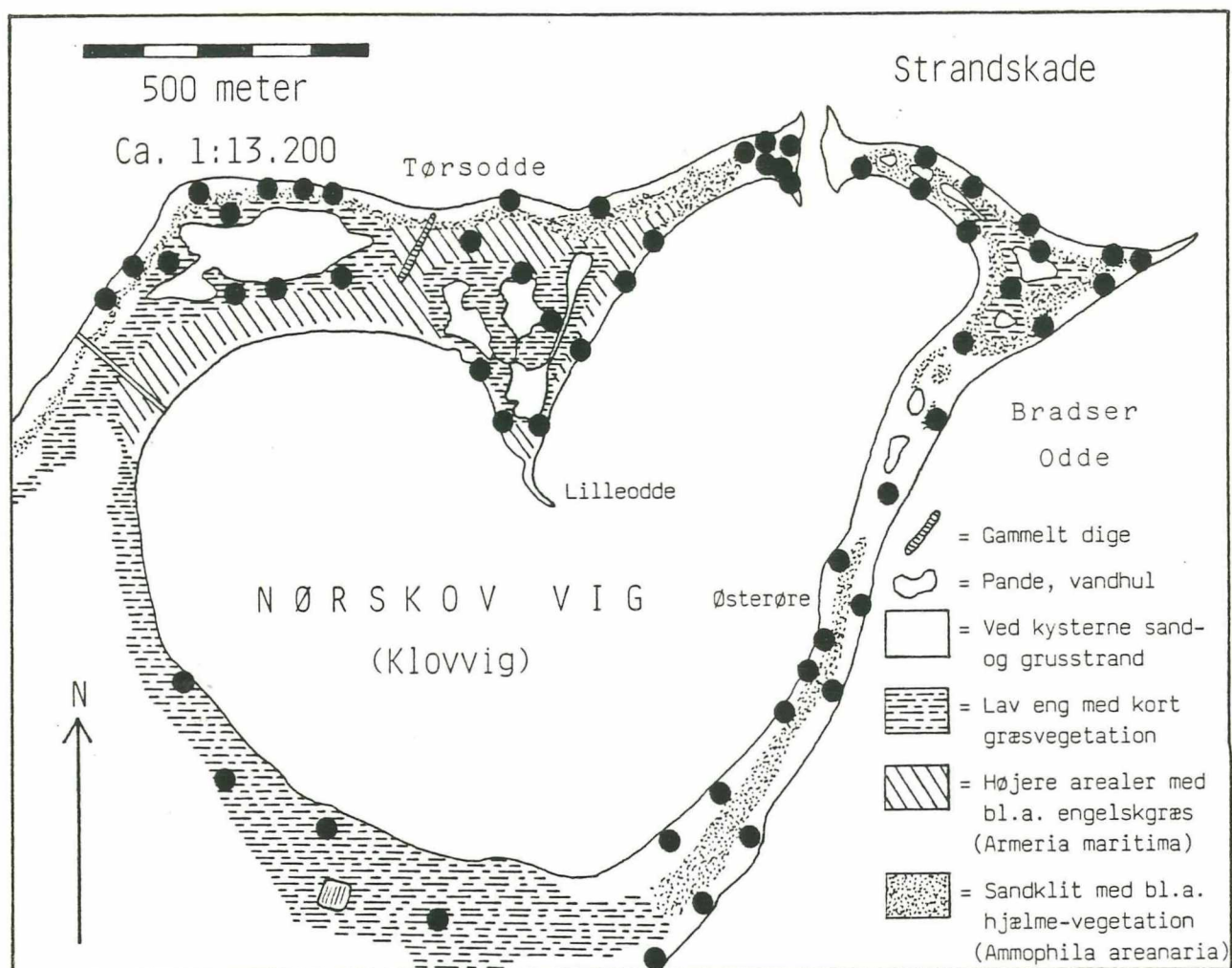

Fig. 5: Parfordelingen af strandskade ved Nørskov Vig 1985.

Stor præstekrave (*Charadrius hiaticula*):

(Fig. 7)

Stor præstekrave ynglede med 9 par ved Nørskov Vig. Der er gjort 2 redefund, mens de øvrige par er registreret ved fjernobservationer og noteringer af varslende fugle.

Arten yngler almindeligt langs hele øens kyster. Det er ikke muligt udfra optællingerne at give et skøn over øens samlede bestand. I 1970 taltes 10 par på øen (Ferdinand 1971), hvilket med sikkerhed er væsentlig mindre end i dag.

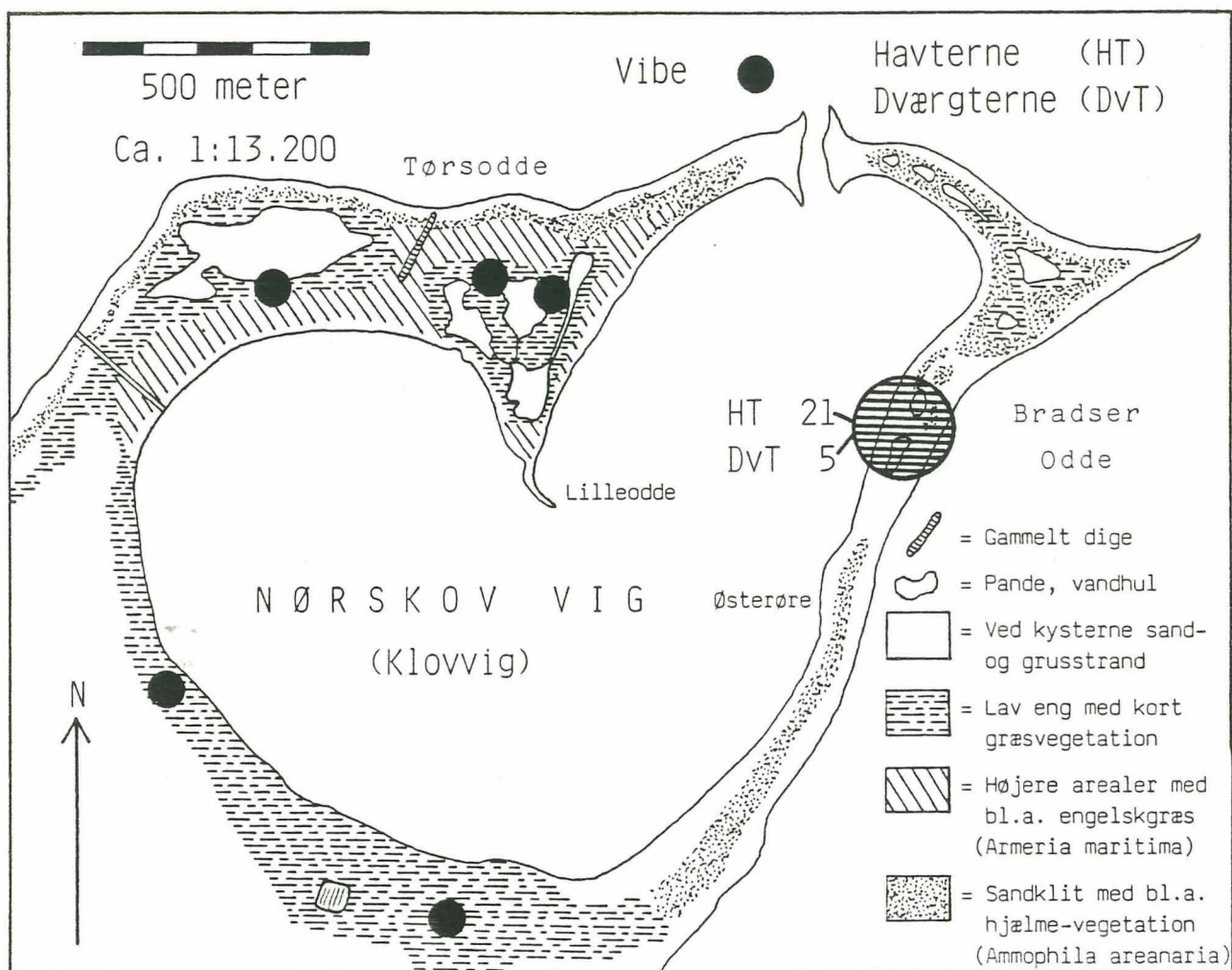

Fig. 6: Parfordeling af vibe og koloni af havterne og dværgterne ved Nørskov Vig 1985.

Rødben (*Tringa totanus*):

(Fig. 8)

Fåtalig ynglefugl ved vigen med 4 par i 1985, og på engene ved Rønknæ er der yderligere optalt 3 par. Registreringerne bygger udelukkende på noteringer af varslende fugle. Dette er de eneste lokaliteter, arten er registreret på, men det kan dog ikke udelukkes, den er blevet overset. I 1969-70 er arten optalt til 6-8 par på Venø (Ferdinand 1971). Som vibe har de tørre strandfælledejer ikke den store tiltrækning på rødben.

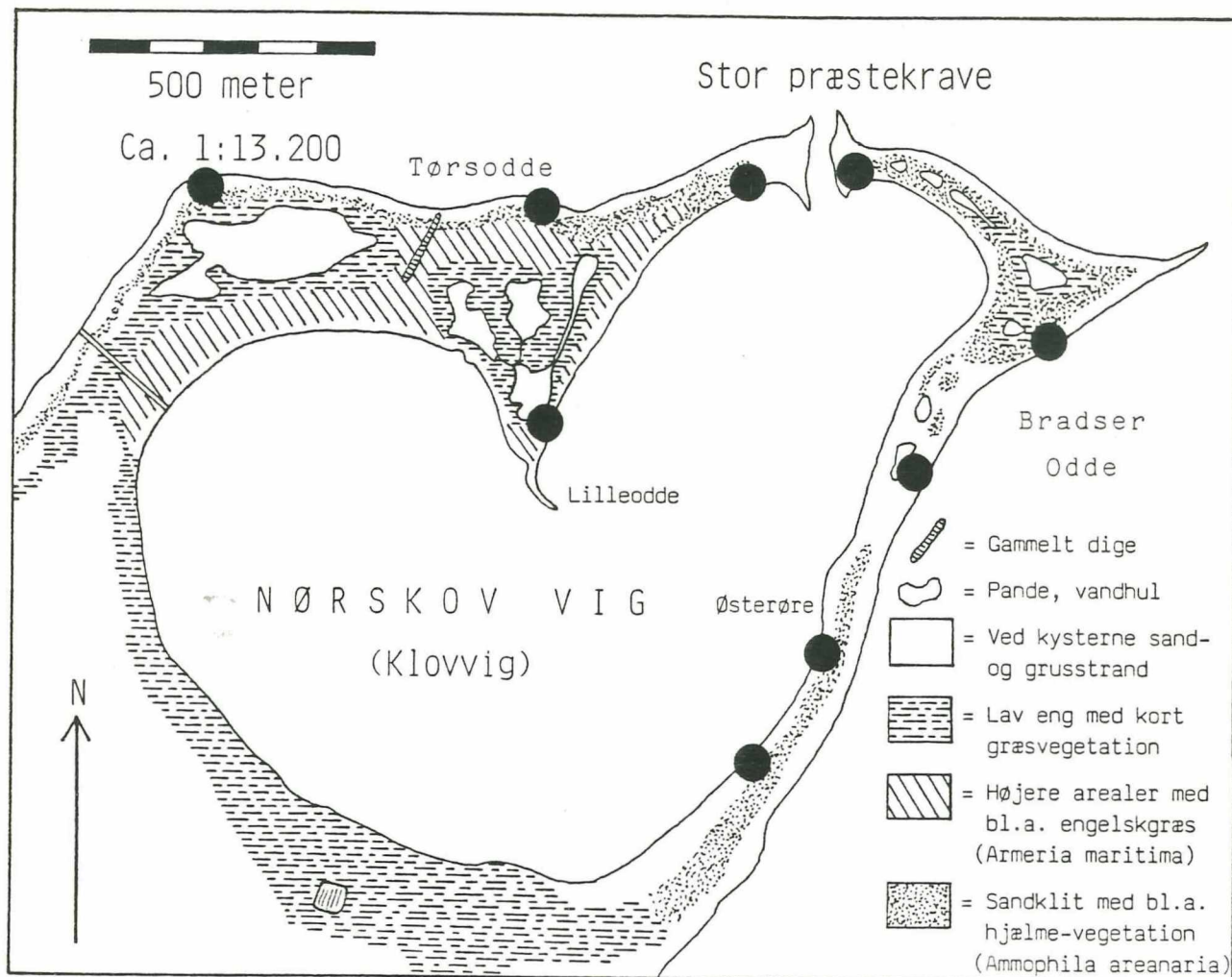

Fig. 7: Parfordeling af stor præstekrave ved Nørskov Vig 1985.

Klyde (*Recurvirostra avosetta*):

(Fig. 8)

Klyde ruger fåtalligt på de lave enge ved pandesystemerne på Tørsodde. Tre par ynglede her i 1985, hvoraf 2 reder blev fundet. Arten er ikke fundet ynglende andre steder på Venø. I 1969-70 ynglede 6-8 par (Ferdinand 1971). I 1980 blev arten optalt til 11 par (Dybbro og Ballegård 1983).

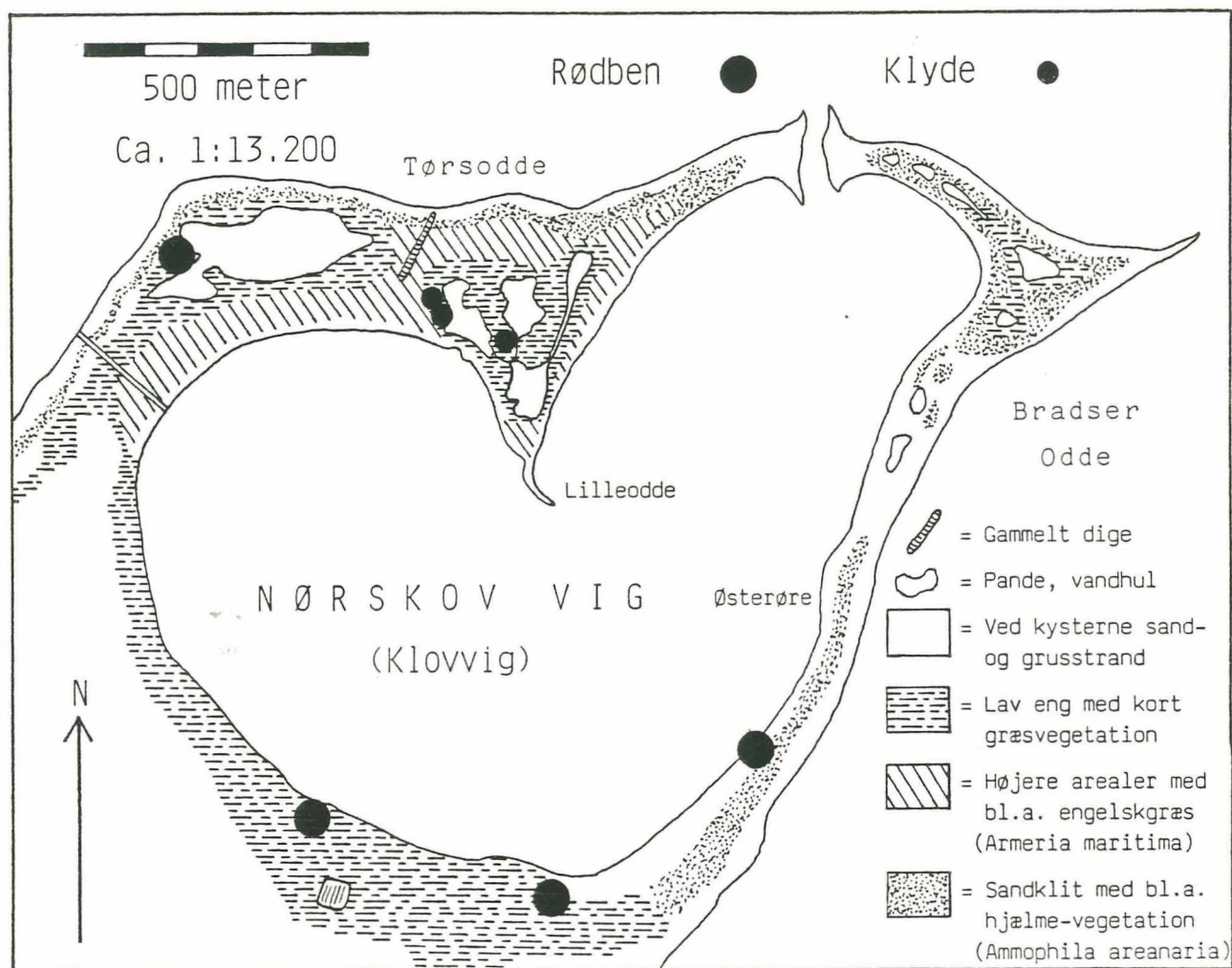

Fig. 8: Parfordeling af rødben og klyde ved Nørskov Vig 1985.

Sildemåge (*Larus fuscus*):

(Fig. 9)

Eet par sildemåge ynglede i 1985 blandt sølvmåger på Lilleodde som Venø's eneste yngleplads for denne art. Den er ikke nævnt ynglende på Venø i tidligere litteratur. De 2 fugle er desværre ikke racebestemt.

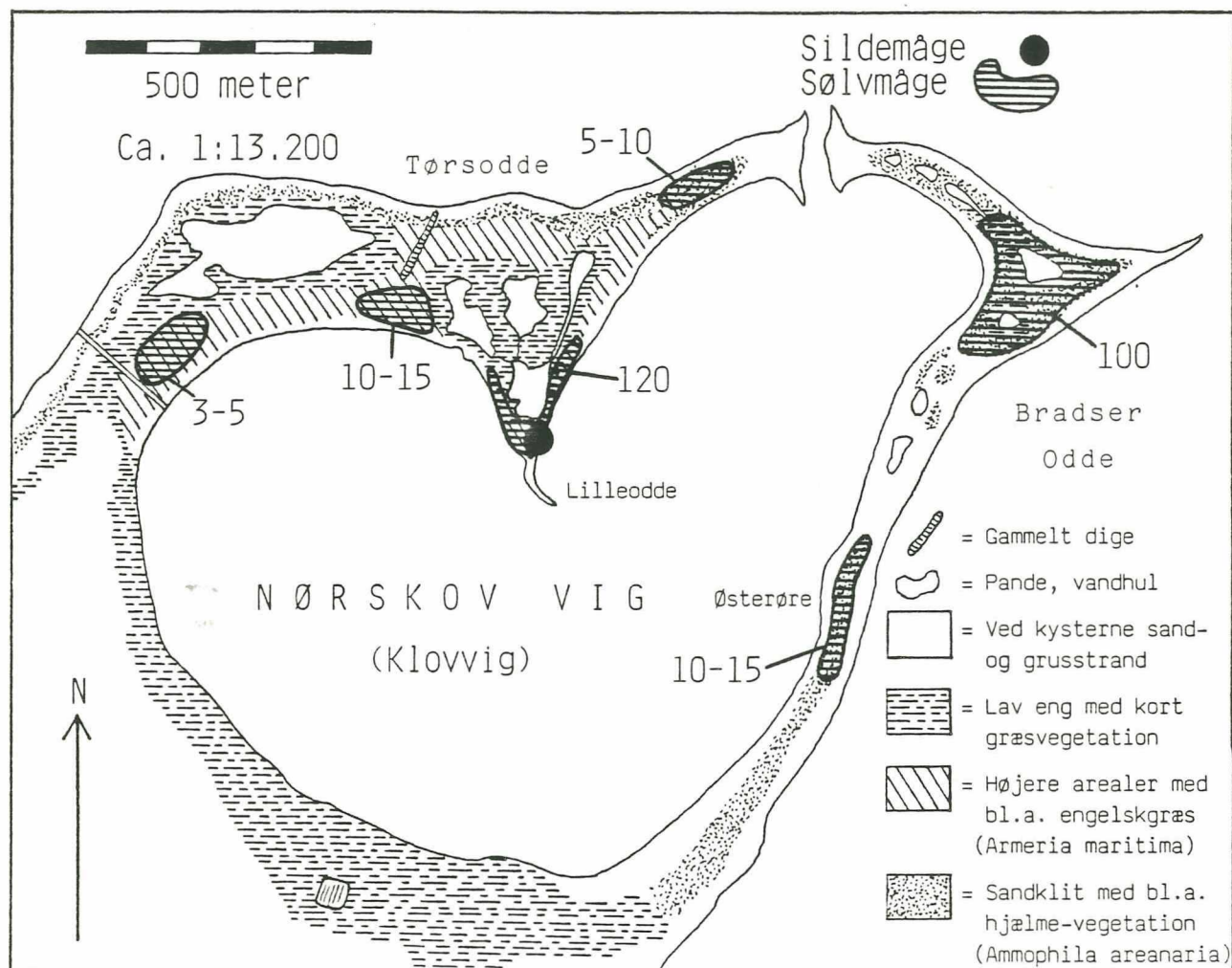

Fig. 9: Sildemågepar og sølvmågekolonier (partal angivet) ved Nørskov Vig 1985.

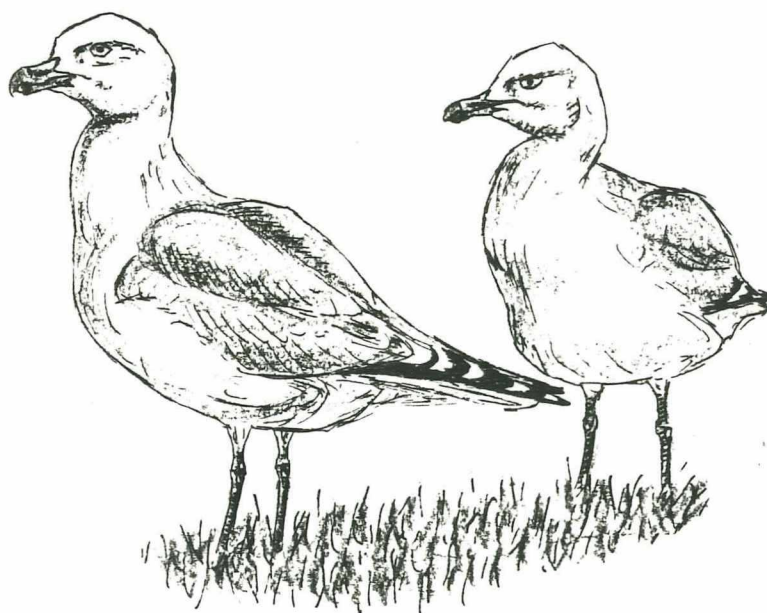
Sølvmåge (*Larus argentatus*):

(Fig. 9)

I 1985 er 250-265 par optalt ved Nørskov Vig fordelt med 3 små og een større koloni på Tørsodde/Lilleodde samt een større og een mindre koloni på Bradser Odde. Ved den store hættemågekoloni nord for Arksbjerg fandtes ca. 20 par langs kysten, hvorved Venø's samlede bestand tæller 270-285 par. Arten er optalt ved fjernobservationer med teleskop. Enkelte par, der har været fraværende pga. ødelagt yngel, kan derfor måske være udeladt af opgørelsen.

I 1970 ynglede kun 10 par på Venø (Ferdinand 1971), mens der

i 1980 blev registreret 50 par alene ved vigen (Dybbro og Ballegård 1983). Arten må således have været inde i en stærk ekspansion de seneste år. Øens maksimale bæreevne for sølvmåge uden alt for alvorlige konsekvenser for det øvrige fugleliv kendes naturligvis ikke, men artens eventuelle fortsatte fremgang bør følges med optællinger.

Stormmåge (*Larus canus*):

(Fig. 10)

Ved Nørskov Vig taltes ca. 575 par i egentlige tætte kolonier, mens arten også ynglede spredt og mere solitært på næsten alle dele af odderne, hvorfor vigens samlede bestand skønnes til omkring 700 par. Stormmåge yngler også på de fleste af øens øvrige kyststrækninger dog uden de samme koncentrationer som ved vigen. I slutningen af 1960'erne ynglede 500-1000 par på hele øen, mens der i 1970 kun taltes 250 (Ferdinand 1971). I 1980 ynglede 5-700 par ved vigen (Dybbro og Ballegård 1983). Af disse tælleresultater fremgår der ingen tydelig bestandsændring gennem de forløbne 15-20 år.

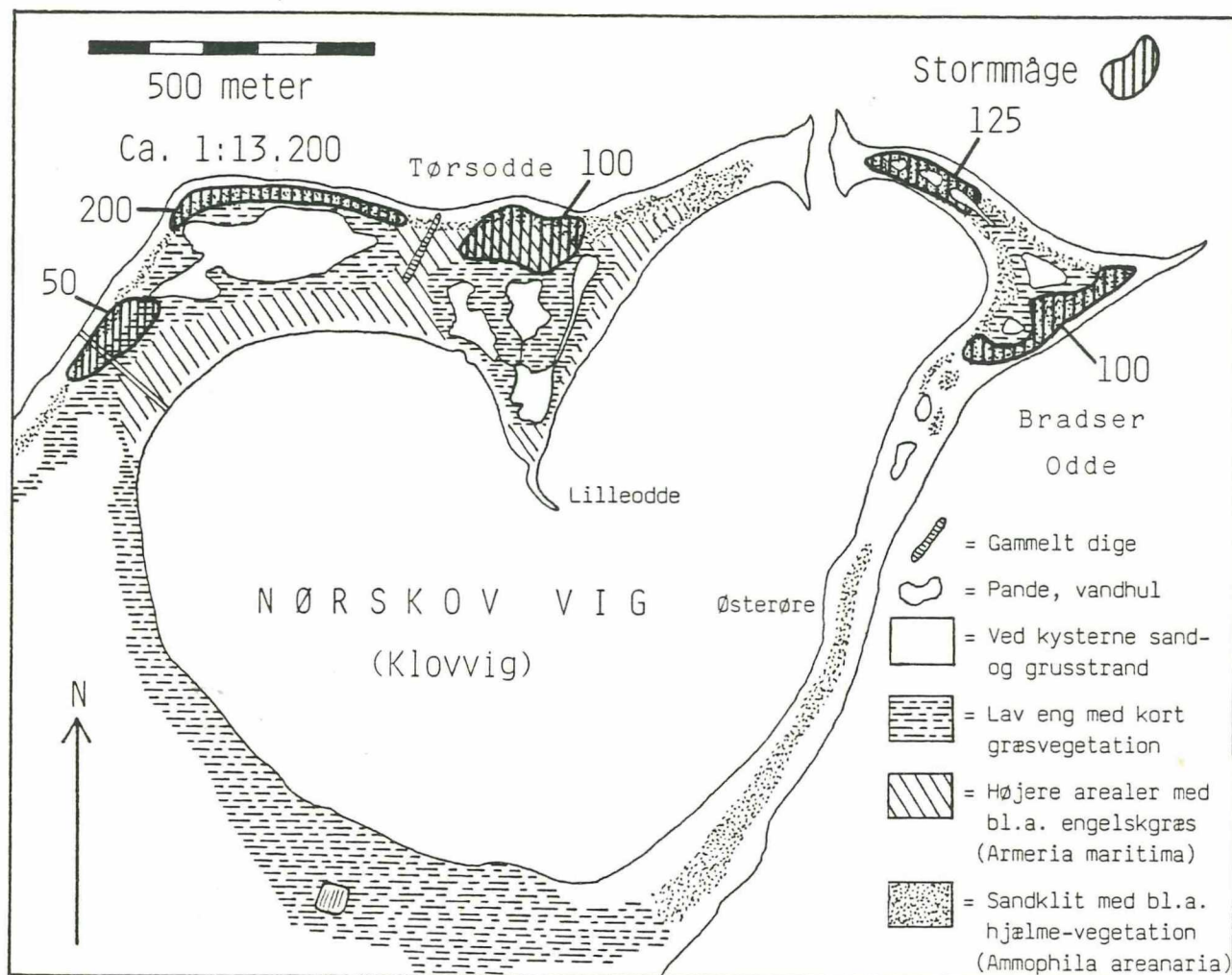

Fig. 10: Udbredelsen af og partallet i de tætteste stormmålge-kolonier ved Nørskov Vig 1985.

Hættemålge (*Larus ridibundus*):

(Fig. 1)

Hættemålge ynglede ikke ved Nørskov Vig i 1985, men har tidligere ynglet her med 600 par i 1959 og 80 par i 1970 (Ferdinand 1971) samt 2 par i 1980 (Dybbro og Ballegård 1983). I 1985 er der derimod fundet 4 kolonier på sydligere dele af Venø (se fig. 1) med en samlet bestand på omkring 3000 par. De 2500 er samlet i een koloni ved en strandsø nord for Arkbjerg. Kolonien på 350 par ynglede i en mindre andedam af moseagtig karakter inde på øen. De to sidste mindre kolonier lå ved strandsøer nær den sydvestlige kyst. Kolonierne er opgjort ved skønsmæssige vurderinger, hvilket dog kan betragtes som rimeligt pålideligt, da undertegnede har deltaget i redetællinger af flere andre kolonier samme år.

Havterne (*Sterna paradisaea*):

(Fig. 6)

Ved Nørskov Vig yngler een koloni med 21 par i 1985 midt på Bradser Odde i et lavt, sandet og gruset område med sparsom vegetation. Kolonien er opgjort ved redetælling i forbindelse med ringmærkningsarbejde. Yderligere ynglede 2 par nordvest for hættemågekolonien ved Rønknæ (se fig. 1) og 9-10 par ved hættemågekolonien nord for Stodbjerg. Venø's samlede bestand tæller således 32-33 par. I 1970 taltes 4 par (Ferdinand 1971) og i 1980 5 par (Dybbro og Ballegård 1983), hvor begge tællinger vel kun omfatter Nørskov Vig. I følge dem skulle de 21 par i -85 være hidtil største ynglebestand her.

Dværgterne (*Sterna albifrons*):

(Fig. 6)

Fåtalig ynglefugle der er registreret i een koloni med 5 par blandet med havterne på Bradser Odde. Dværgterne er ikke fundet ynglede andre steder på Venø.

Under besøget ved vigen den 26. maj var kun 2 par etableret

med rede, den 31. maj 3 par og 5 par den 15. juni. De senest etablerede par drejer sig muligvis om en ankomst af fugle fra Bøvling Klit samme år. Her ynglede 30 par i 1985 (Christensen 1985), som udsættes for voldsomme forstyrrelser af både kystsikringsarbejde og turister. At der sker udveksling af fuglene mellem forskellige lokaliteter er under alle omstændigheder påvist v.h.a. ringmærkninger. Bl.a. kan fremhæves en ynglende fugl mærket på Agger Tange i 1983, genmeldt ynglende på Bøvling Klit i -84 og igen genmeldt ynglende ved Nørskov Vig den 15. juni 1985. Kystsikringsarbejde på Agger Tange de seneste år har haft katastrofale virkninger på en af landets største dværgternekolonier her, og som førnævnt er der også forstyrrelser på Bøvling Klit. Ved Nørskov Vig er der derimod iagttaget flere flyvefærdige unger i år, og ynglebetingelserne er ikke i samme grad forringet af forstyrrelser. De 5 par rugede da også alle indenfor kun ca. 800 m², mens de på Bøvling Klit yngler med op til 100 m mellem de enkelte reder, hvilket måske kan betragtes som en form for forsvarsmekanisme mod forstyrrelserne.

Venø er en gammel yngleplads for dværgterne. I 1959 taltes 6-8 par og i 1970 3 par (Ferdinand 1971). I 1980 er arten dog tilsyneladende ikke fundet ynglende her (Dybbro og Ballegård 1983).

Splitterne (*Sterna sandvicensis*):

Splitterne er ikke fundet ynglende ved selve Nørskov Vig, men i den store hættemågekoloni på 2500 par nord for Arkbjerg ynglede eet enligt par i 1985. Reden blev fundet den 26. maj, men der er ikke gjort iagttagelser af unger. Formentlig i 1959 ynglede 150 par et sted på øen (Ferdinand 1971), men den er ellers ikke nævnt fra senere tællinger.

Sanglærke (*Alauda arvensis*):

Almindelig ynglefugl på odderne rundt om Nørskov Vig og naturligvis også på de øvrige dele af øen. Arten er ikke optalt.

Engpiber (*Anthus pratensis*):

Fåtalig ynglefugl på odderne og særligt ved de forskellige vandhuller og pandesystemer. Også ynglefugl ved flere af øens øvrige kyststrækninger.

Hvid vipstjert (*Motacilla alba*):

Eet eller 2 par ynglede i nogle bunker af grene og trærødder udlagt som en form for kystsikring ved den sydlige del af Nørskov Vig. Formentlig almindelig ynglefugl på flere andre lokaliteter.